

Olje- og energidepartementet

28. september 2019

Postboks 8148 Dep

0033 OSLO

Norge

Høringsuttalelse til nasjonal ramme for vindkraft på land.

Det vises til høringsbrev med dokumenter fra Norges vassdrags- og energidirektorat(NVE).

NVE og andre involverte har gjort et omfattende og grundig arbeid med å oppdatere kunnskapsgrunnlaget. Et bedre kunnskapsunderlaget var nødvendig men preges fortsatt av store mangler. Gode digitale løsninger har gjort materiell lett tilgjengelige. Jeg mener NVE svarer relativt godt på sitt oppdrag men oppdraget svarer ikke på det samfunnsoppdrag OED er gitt eller mine forventninger.

Jeg mener det ikke foreligger grunnlag for å gå videre med nasjonal ramme for vindkraft på land. Det vil være utfordrende nok å rydde opp i den situasjon som nå er etablert. Som ledd i denne oppryddingen vil det være tvingende nødvendig å etablere et bærekraftig fundament for vår energisektor. Det er regjeringens ansvar å utvikle dette fundamentet og sørge for behandling i vår nasjonalforsamling.

Min begrunnelse er at det ikke er foretatt overordnet bærekraftsvurderinger av industriell vindkraft og at det heller ikke fremkommer overordnede vurderinger av alternativer til vindkraft. Inntil det motsatte er dokumentert er min vurdering at industriell vindkraft hverken er sosialt-, økonomisk- eller miljømessig bærekraftig basert på bruk av landarealer i Norge.

Det er positivt at høringen har skapt debatt. Gjennom debatten har det så langt jeg kan se kommet faglig solid argumentasjon som dokumenterer at det foreligger bærekraftige alternativer til å forbruke naturområder og ressurser til vindkraft. De samlede miljøbelastningene knyttet til vindkraft kan ikke forsvares. Debatten avdekker alvorlige mangler ved grunnlaget for de ca 100 konsesjonene som allerede er tildelt. Bærekraft innebærer at miljø skal tillegges avgjørende vekt i overordnede samfunnskritiske beslutninger.

Så langt jeg kan se har vår energisektor ikke vært gjenstand for helhetlig eller samordnet vurdering av bærekraft. I Meld. St. 25(2015-2016) uttrykker regjeringen(kap. 1.1) at energisystemet må være bærekraftig, både økonomisk, økologisk og sosialt men meldingen forenkler deretter vår energisektor til nasjonal energiforsyning. Meldingen tar for seg viktige tema som forsyningssikkerhet, lønnsomhet, effektiv/klimavennlig energibruk og verdiskaping. OED sitt oppdrag til NVE er forankret i den politiske behandlingen av denne meldingen.

Olje- og energidepartementet(OED) har et viktig samfunnsoppdrag og definerer selv dette slik; «- hovedoppgave er å tilrettelegge en samordnet og helhetlig energipolitikk». På regjeringens web sider presenteres energisektoren som olje og gass, vannkraft og annen fornybar energi.

OED sin tilrettelegging av en samordnet og helhetlig energipolitikk er hverken utredet eller politisk behandlet. Vår nasjonale satsing på vindkraft er ikke på noe tidspunkt forankret i overordnede samfunnsmessige vurderinger, heller ikke for en samordnet og helhetlig energisektor.

Av den grunn sitter vi med en nasjonal energipolitisk vindkraftskandale. Alle de forhold som nå er avdekket gjennom høringen har en samlet karakter som krever handling etter hvert som ansvar blir klarlagt og plassert.

Denne høringen er første anledning den norske befolkning, organisasjoner og kommuner har hatt til å medvirke og utøve medbestemmelse i forhold til overordnede rammer for vindindustri. Mot en bastant informasjonsflyt fra kapitalsterke og kommersielle interesse miljøer bak vindkraftindustri, har lokale enkeltpersoner klart å etablere kommunikasjon og samhandling. De har formidlet erfaringer som jeg og flere med meg ikke trodde var mulig i et opplyst demokrati. Lokale interesser har kjempet mot toneangivende mediahus men like vel lykkes med å bringe nok informasjon og fakta frem, til at store deler av den norske befolkning og offentlighet har skiftet mening om vindkraft.

Over 100 statlige vindkraftkonsesjoner er til nå tildelt bit for bit fra Agder til Finnmark. Ingen av disse tildelingene er forankret i overordnet vurdering av bærekraft eller overordnet vurdering av alternativer eller vurdert ut fra samlet virkning. Tildelingen ser ut til å være forankret i en tverrpolitisk ønskeliste basert på et mål om økonomisk vekst og en antakelse om at norsk vindkraft kan hjelpe Europa med å redusere sine klimautslipp.

Norge er en energistormakt. I følge vårt nasjonale energiregnskap for 2018(Kilde:SSB) er vår samlede energiproduksjon omregnet til 2.620 terrawattimer per år(TWh). Av dette stod olje og gass(fossil) for 2 454TWh. Såkalt fornybar energi inklusiv bio utgjorde 164 TWh, herunder 138 TWh elektrisitet hvorav 3.9 TWh var vindkraft(NVE). Olje og gass stod dermed for 94% av vår samlede energiproduksjon. Tilsvarende representerer vår olje- og gassproduksjon ca. 90% av vårt samlede bidrag til klimautslipp. Vårt utgangspunkt er selvforsyning av elektrisk kraft, årlig overskudd av vannkraft til eksport(ca 10 TWh) og et energikonsum per innbygger i verdenstoppen og med en økning i energikonsum siden 1990 på over 40%. Vi vil ha behov for ren kraft til avkarbonisering av andre sektorer.

Som nevnt sier energimeldingen at vårt energisystem må være bærekraftig, både økonomisk, økologisk og sosialt og OED sier deres samfunnsoppdrag er å tilrettelegge for en samordnet og helhetlig energipolitikk. I et bærekraftsperspektiv er 94 % av vår energiproduksjon og 90 % av vårt klimautslipp ekskludert fra denne samordnede og helhetlige energipolitikken. Deretter utredes resterende energisektor videre og gjenstående 6 % av vår energiproduksjon skal stå for ny næringsutvikling og ordne opp i Europas avhengighet av fossil energi. Det skal vi gjøre ved at ny kraftproduksjonen eies av

utenlandske selskaper og i tillit til at vår elkrafteksport faktisk bidrar til å redde Europa fra avhengigheten til fossil energi.

Høringsdokumentene svarer på en svært avgrenset bestilling fra OED. Den snevre avgrensningen av energisektoren innebærer at høringsdokumentene ikke gir det kunnskapsunderlaget som er nødvendig for å mene noe om hensiktsmessigheten av å utvikle vindkraft i Norge. Høringen inviterer primært til å mene noe om de geografiske områder NVE har skilt ut som mest aktuelle for etablering av vindkraft.

Høringen har skapt sterke reaksjoner i den norske befolkning. Ingen liker å bli spurt om råd etter at irreversible inngrep er gjennomført og tillatelser gitt og uten at overordnede vurderinger og alternativer er utredet. En stor og økende andel av befolkningen opplever å være frarøvet livskvalitet, miljø og naturverdier til ingen nytte. Enkelte opplever i tillegg tap av økonomiske verdier og næringsgrunnlag. Andre opplever støy, skyggekast, lysforurensing, tap av landskap og rekreasjonsareal, frykt for langtidsskader av infralyd, forurensning og iskast. De fleste kjenner seg ført bak lyset av en prosess i strid med grunnleggende krav til prosess, herunder reell medvirkning, medbestemmelse og åpenhet og ikke minst manglende faglig utredning og forankring.

For å komplementere bildet er det også riktig å få frem at enkelte kommuner, også med støtte i flertall av sin befolkning, er positive til etablert vindkraft. Det er da vesentlig å minne om at våre lover ivaretar mindretallsinteresser hvor det ofte ikke er anledning til flertallsvedtak.

Innenfor norsk planlegging har det helt siden plan- og bygningsloven av 1965 vært lagt stor vekt på prosess. Loven nedfelte et planprinsipp om åpenhet og demokratisk medvirkning og medbestemmelse som grunnlag for vår samfunnsplanlegging. Medvirkning og medbestemmelse var ikke utlukkende et spørsmål om å ivareta mindretallsvern men en nødvendig forutsetning for å utvikle eierskap, involvering og kreativitet. Kvalitet i prosess skulle bl.a. redusere konfliktnivå og øke forutsigbarhet.

I vindkraftsaken har statlig planmyndighet gitt kommersielle aktører fritt spillerom. Profesjonelle kommersielle aktører møter enkeltmennesker i ulike livsstadier, med ulik utrustning og livssituasjon for å sikre avtalegrunnlag for industrivirksomhet som krever store arealer og skal utrustes med vindturbiner med visuell påvirkning dag og natt inntil 30 til 50 kilometer og miljøpåvirkning som for trekkende og fastboende arter kan dreie seg om langt større områder. På tidspunkt for inngåelse av taushetsbelagte avtaler har absolutt ingen offentlige representanter eller andre berørte oversikt over hvilke historier og markedsføringsstunt disse grunneierne er utsatt for. Historien har vist at det ligger stor fortjeneste til den utviklingsaktør som lykkes og kan selge konsesjonsgitte områder i det internasjonale markedet. Det er ikke lenger et spørsmål om denne beskrivelsen er riktig. Den er dokumentert og skal forventes ivaretatt av ansvarlig myndighet.

Eventuelt avtalegrunnlag brukes deretter av kommersiell utbyggingsaktør, gjerne med støtte av betalte grunneiere, til politisk påvirkning og også inngåelse av økonomiske avtaler. I enkelte tilfeller har det blitt kjent at grunneier også er politiker som har deltatt i kommunale

beslutninger. Utviklingsaktørs motiv er selvsagt å oppnå lokalpolitisk støtte overfor statlig plan- og konsesjonsmyndighet.

Resultatet er at når faktum kommer for en dag blir de samme grunneierne stemplet av medborgere som grådige, enfoldig og uten samfunnsansvar og moral. Plan- og konsesjonsmyndighet har transportert samfunnsansvaret fra statlig nivå til enkeltmennesker i et lokalmiljø som selvsagt ikke bærer dette ansvaret. Tilsvarende vil lokalpolitikere, grunnet mangelfull og ofte feil informasjon komme i en situasjon hvor avtaler om økonomisk kompensasjon er egnet til å påvirke habilitet. En rask gjennomgang av resultat fra lokalvalget nå nylig, avdekker markante og tydelige tilbakemeldinger fra lokalbefolkningen i berørte kommuner.

Det er store sosiale omkostninger i distriktene knyttet til mange av de over 100 konsesjonsgitte områdene. Langt mer betenkelig er konsekvensene av at mange konsesjoner bygger på denne form for statlig planlegging.

Det er derfor positive signaler som er gitt både fra NVE og statsråden mht. at kurs vil bli endret.

Jeg uttaler meg som samfunnsengasjert borger og som eier av gnr/bnr 78/11, 27, 50 og 51 i Vennesla kommune. Jeg er direkte berørt av område 1 i Vest-Agder/Rogaland. Området (4.392 km²) er vurdert å ha veldig gode produksjonsforhold for vindkraft. Området er vurdert som det som er best egnet for ny produksjon i et kraftsystemperspektiv. Området er beskrevet med lavt konfliktnivå og følgelig et av de mest egnede fra et nasjonalt perspektiv.

Selv om høringen ikke inviterer meg til å mene noe om hvorvidt det er i Norges interesse å utvikle våre vindressurser til industri, så er det det spørsmålet jeg velger å uttale meg om. Det er det spørsmålet jeg mener er relevant. Det er også det spørsmålet vårt lovverk og vår forvaltning forutsetter ivarettatt før irreversible inngrep iverksettes. Det er også det spørsmålet hverken jeg eller borgere generelt har vært invitert til å mene noe om før store naturområder er konsesjonsgitt, utbygd eller under utbygging.

Det vises med rette til tverrpolitisk ønske om mer vindkraft i Norge. Ønsket er forankret i vårt storting. Når ble vår forvaltning endret til en politisk ønskekonsept? Så langt jeg kjenner overordnet rammeverk for vår areal, natur og miljøforvaltning så er dette rammeverket nettopp utformet for å unngå ubegrunnede, kortsiktige, irreversible inngrep og omdisponeringer. Vi bruker å fremheve at vår forvaltning skal være kunnskapsbasert.

Det nasjonale og internasjonale rammeverket for bærekraftig samfunnsutvikling

I Monaco lanserte IPCC 23. september 2019 Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate. Dette er den andre spesialrapporten lansert av klimapanelet etter AR5 som lå til grunn for Parisavtalen. Den første spesialrapporten Global warming of 1,5°C, ble lansert i Incheon 8. oktober 2018 og deretter drøftet i klimatoppmøte i Katowice i desember 2018. I mai 2019 la IPBESG (mellomstatlig organ med 130 medlemsstater) frem sin andre rapport Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services. Fra før har IPBESG levert en rapport som gir grunn til sterk bekymring over global nedgang i pollinerende insekter.

De tre rapportene presenterer kunnskapsfronten innenfor klimaforskning og natur-/biodiversitetsforskning. Nye forskningsdata er sammenfattet. Rapportene kan kort oppsummeres som illevarslende forsterkninger av globale kriser mht. tap av arter, naturmangfold og klimautvikling. Krisene har vært kjente, beskrevet og utredet i over 30 år. Verden har svært knapp tid til disposisjon og har så langt ikke vist evne til å omsette kunnskap i handling. Tvert om forsterkes krisene fortsatt som følge av befolknings- og konsumøkning. Vekstpolitikken er styrt men ute av kontroll. Nødvendige endringer ser ut til å måtte vokse frem nedenifra for å resultere i handling.

23. oktober 2019 var verdens ledere samlet ved FNs hovedkvarter i New York for å presentere sine bidrag for å redde sivilisasjonen fra eksistensiell krise. Som forventet var tilbakemeldte nasjonale løfter ikke tilstrekkelig til å unngå videre forsterkninger av krisene. Så langt har det gjennomgående trekket vært at slike løfter heller ikke blir etterlevet. Tvert om sier de siste rapportene at verden ikke har skiftet kurs. Dette gjelder også Norge.

Det mest positive rundt toppmøte i New York var en global klimademonstrasjon iverksatt av barn og unge over hele verden samt en 16 år gammel svensk ungdom som på vegne av sin generasjon, stilte verdens ledere til ansvar for manglende handling og FN for brudd på barnekonvensjonen.

På de over 30 år som har gått siden Norge ledet Verdenskommisjonen for miljø og utvikling har vårt land, som en global energistormakt, fortsatt ikke klart å tenke globalt og handle lokalt innenfor vår energisektor, helhetlig ledet av Olje- og energidepartementet men totalt blottet for bærekraftsutredning av vår energisektor.

Departementet presterer som overordnet NVE(konsesjonsmyndighet) å omdisponere over 100 naturområder til vindindustri fra Agder til Finnmark. Naturvernkampene knyttet til Mardøla og Altaelva blir ikoniske småslag sammenlignet med samlet effekt av de naturinngrep som er gjennomført bit for bit ved disse konsesjonene. Samtlige uten overordnet, samordnet eller helhetlig faglig vurdering av energipolitikk, alternativer eller bærekraftskonsekvenser for vårt samfunn. Denne øvelsen gjentas nå i nasjonal ramme som er til høring.

Medregnet vår fossileksport er Norge blant de land i verden som forårsaker høyest CO2 utslipp per person. Vi bytter fossileksport inn i kapital uten å bli belastet for forbrenningsutslippet. Dette har pågått over lang tid og gir et stort akkumulert utslipp av CO2 fra vår energisektor. Likefult opererer statsbudsjettet med stigende investeringer i petroleumssektoren hvor inntjening først kan forventes lenge etter klimapanelets konklusjon om drastiske kutt må være iverksatt. Unnlatelse reduserer våre barns mulighet til gode liv.

Når det i denne situasjonen argumenteres for forbruk av naturområder til vindindustri for å bidra til nedgang i forbruk av fossil energi i Europa, fremtrer statlig forvaltning som uansvarlig og totalt uten forankring til kunnskap om klodens tilstand. Planleggingen gjennomføres i direkte motstrid til nasjonale og internasjonale forpliktelser om bærekraftig samfunnsutvikling.

Naturtapskrisen er av internasjonal forskning ansett som en like stor krise for menneskehetens fremtid som klimakrisen. Den bærer til de grader Norge grunnet vår geografiske beliggenhet, vårt naturmangfold og vår noe nær unike ressursituasjon. Begge kriser kan avdempes med betydelig større positiv global bærekraftseffekt ved å starte reduksjon av norsk fossilproduksjon og eksport. En reduksjon av årlig eksport fra 2.167 TWh til 2.100 TWh vil mer enn oppveie den klimareduksjonseffekt vindenergiindustrien noen gang vil kunne gi globalt. Samtidig vil uerstattelige natur- og miljøverdier kunne bevares og forvaltes langsiktig til kommende generasjoner. Den negative effekten er kun redusert kapitalavkastning fra vår fossilindustri samt redusert aktivitet for leverandørindustri. Dette er en industri som uansett vil måtte omstilles eller avvikles. For hver dag som går øker handlingslammelsen neste generasjons kostnader knyttet til fjerning av CO₂ og konsekvensen av krisene.

Det å begrunne naturinngrep for å begrense klimakrisen når OED forvalter eksport av 2.176 TWh fossilenergi fremstår som alt annet enn ansvarlig, helhetlig og samordnet. Det er i høringsdokumentene ikke engang utredet eller vist til at reduksjon av fossil energiekseport kan spare unike naturverdier og gi langt større bidrag til å redusere klimakrisen. I den situasjonen kloden ser ut til å befinne seg er disse manglene uansvarlige og i direkte strid med de rammer som gjelder for planlegging i vårt samfunn. Det er å ta fra fremtidige generasjoner et av våre viktigste fellesgoder og å forsterke globale kriser både mht. klima og naturmangfold. Norge har for lengst innarbeidet krav om både bærekraft og langsiktig ressursforvaltning i vårt lovverk. Begge disse formålene er brutt når det er gitt konsesjon til vindkraft.

Den norske befolkning er aldri blitt spurt til råds men har måttet forholde seg til, og også måttet subsidiere og tåle negative konsekvenser av, vindkraft gjennom nasjonale vedtak.

Dette fremstår som moralsk uholdbart og som ødeleggende for befolkningens tillit til forvaltningen. Gjennomføringen har imidlertid også en juridisk side som spenner fra internasjonal rett innenfor tema som miljø, urfolksrettigheter og menneskerettigheter til habilitet, forurensning, helselovgivning, natur- og artsvern, forvaltning og areal. I tillegg kommer krav knyttet til prosess herunder medvirkning, deltakelse og åpenhet.

Det er disse vurderingen det sees bort fra når NVE begrunner vindkraften med regjeringens *ønske* om å legge til rette for en langsiktig utvikling av lønnsom vindkraft i Norge.

Bærekraft eksklusiv vår olje og gass virksomhet

Selv om en ser bort fra de 94% av vår samlede energiproduksjon som utgjøres av fossilenergi vil en faglig utredning måtte konkludere med at etablering av vindindustri på bekostning av natur- og miljøverdier ikke tilfredsstiller krav om bærekraftig samfunnsutvikling.

Bærekraftig samfunnsutvikling krever en avveining mellom sosial-, økonomisk- og miljødimensjon. Miljødimensjonen skal tillegges avgjørende vekt om det skal lykkes å ta vare på jordkloden til våre etterkommere.

Klimaargumentet er misbrukt som argument for de konsesjoner som er gitt. Så lenge miljø- og naturkvaliteter, helsefare og forurensningsfare og andre forhold ikke tillegges en

økonomisk verdi i faglige analyser blir kommersielle hensyn dominerende. Resultatet er videreføring av «business-as-usual». Det er denne tilnærmingen til konsumvekst som sammen med befolkningsøkning globalt har skapt de globale krisene vi står overfor og det er denne strategien som videreføres i høringsdokumentene. Skal vi ha mulighet til å håndtere de globale kriser verden står overfor er det denne økonomiske vekstrategien som må byttes ut med bærekraftig samfunnsutvikling.

Natur- og biodiversitetstapet globalt og nasjonalt er godt faglig dokumentert. Selv om kraftig global nedgang i pollinerende insekter er påvist og det foreligger internasjonale fagrapporter om tap forårsaket av vindindustri, har jeg ikke funnet forholdet belyst i høringsdokumentene.

Eventuelle positive klimaeffekter ved eksport som erstatter fossilkraft vil ut fra en bærekraftstilnærming ikke kunne vege opp for det tap som påføres natur- og miljø. Vindkraft i naturområder vil aldri kunne fremstilles som miljømessig bærekraftig i en situasjon hvor tap av natur- og arter er en minst like stor global krise. Vi som ligger i konsumtoppen globalt når det gjelder energi må ganske enkelt innfinne oss med å redusere vårt konsum.

Økt konsum er årsak til både klima- og naturmangfoldskrisen. Bærekraft er flerdimensjonal og fravær av denne erkjennelsen baser på ønske om fortsatt vekst for oss som er i konsumtoppen, er en av de store utfordringene med å få snudd utviklingen.

Ellers er det grunn til å påpeke beregningen av vindindustriens karbonavtrykk. Den tar sitt utgangspunkt i effektivitet. Klimakrisen har sitt utgangspunkt i utslipp av karbonekvivalenter. Det jeg trenger for å ta stilling til vindkraft er hvor mange karbonekvivalenter denne industrien samlet vil tilføre atmosfæren. Hvordan man ser for seg å få den fjernet fra atmosfæren igjen. Alternativt også hvordan man vil avbøte de skader utslippet vil forårsake.

Det norske folk har for lengst passert kunnskapsgrunnlaget til Zero, Greenpeace, WWF og andre som ikke ser den grunnleggende sammenheng mellom konsum og karbonutslipp.

For øvrig fester jeg heller ikke lit til karbonavtrykket slik det kommer til uttrykk i rammeplanen. Så langt jeg kjenner til har vindindustrien ikke blitt stilt overfor krav om utredning av helhetlig eller standardisert beregnet utslipp av karbon knyttet til egen virksomhet. Vindindustri i norsk natur er relativt ulik de fleste vindindustriområder globalt. Grad av urørthet, vår toppografi, vårt jordsmonn, vår fotosyntese, vår avstand til materialproduksjon, vår avstand til sluttkonsum, vårt vedlikeholdsbehov og vårt behov for omfattende tiltak i nettverk frem til sluttkonsum gjør, at vi ikke ukritisk kan benytte referanseundersøkelser. Jeg vil ikke bli overrasket om grundige undersøkelser vil dokumentere at mange av våre vindindustriområder vil komme langt dårligere ut en gasskraft. Dette gjelder særlig når konsum skjer nær produksjon.

Andre miljøforhold som synes oversett er bl.a. nyere forskning innenfor langsiktige konsekvenser av infralyd og støypåvirkning. Jeg stusser også over at forurensning fremstår som svakt utredet tatt i betraktning voldsomme volumer av komposittmaterialer som må være utsatt for store påkjenninger og slitasje. Slik slitasje må i tillegg medføre betydelig effekttap som enten vil kreve vedlikehold eller gå ut over lønnsomhetsberegninger. Erodert

kompositt må jo havne et sted, få et spredningsmønster og utgjøre et kvantifiserbart volum. Eventuelt vedlikehold av store materialflater må tilsvarene gi risiko for forurensing.

Vindturbiner i norsk kystklima må antas å bli utsatt for betydelig større mekanisk slitasje og påkjenning enn tilsvarende på kontinentet. Det fremkommer lite informasjon om hvorvidt dette er utredet og hvilken betydning det kan ha for levetid, vedlikehold og forurensningsfare ved alvorligere hendelser. I tillegg vil det jo kunne ha en viss betydning for de effektivitetsparametere som er gjengitt. Så langt jeg kjenner internasjonale studier så peker disse relativt entydig i retning av kraftig nedgang i produksjon over tid og kortere levetid enn oppgitt av produsent.

Svovelheksafluorid, SF₆ benyttes som flamme hemmer i elektriske koblinger. Gassen er oppgitt med 23,900 ganger større drivhuseffekt enn CO₂. Forbruk og utilsiktede lekkasjer øker i følge Britiske undersøkelser. Grunnen er økt elektrifisering. Undersøkelsene peker på vindindustri som en viktig kilde til økningen. Gassen skal håndteres innkapslet og Norge har et av verdens dyktigste fagmiljøer for håndtering. Likefullt tyder målinger på sammenheng mellom økt forbruk og økt utslipp.

Den sosiale dimensjonen er lite berørt i høringsdokumentet. Isolert sett viser de erfaringer som til nå er høstet en betydelig kapitaloverføring fra konsumenter av elkraft til utviklere og selskaper. Dette er kjernen i hele den globale problemstillingen omkring utvikling av økte forskjeller. Ordningen med subsidier innbetalt av strømkunder for å stimulere utvikling og investeringer i vindkraft synes å ende opp i kapitaloverføring på flere titalls milliarder kroner som dels tilfaller utviklere og dels utenlandske eierinteresser. Ordningen hvor omfattende linjeopprustinger og andre investeringer som er nødvendige for å kunne håndtere ikke regulerbar vindkraft frem til konsum, synes å bli belastet strømkundene. Forsterkning og nybygging av eksportkapasitet synes også å bli belastet norske borgere som må forventes å importere kontinentale kraftpriser. Internasjonale erfaringer er entydige mht. økt energipris som konsekvens av økt innfasing av fornybar kraft.

Norske vannkraftselskaper med nedskrevne anlegg og lave produksjonskostnader vil kunne se frem til økt avkastning. Totalt sett er min konklusjon at satsingen på vindkraft kombinert med økt eksportkapasitet øker sosiale forskjeller og også vil svekke grunnlaget for nasjonal verdiskaping.

I debatter knyttet til høringen har det kommet frem at enkelte norske energiselskaper med offentlig eierskap har gjort seg gjeldende i satsing på vindindustri. Disse opererer i et fritt marked og forårsaker nå dype, grunnleggende og varige konflikter ved å gjennomføre vindkraftutbygginger i områder hvor så vel kommuner som befolkning utøver aktiv motstand. Dette pågår som såkalt lovlig virksomhet ut fra de konsesjonsvedtak og andre vedtak som er truffet. Situasjonen er en direkte konsekvens av kommersialiseringen av energi som global handelsvare. Offentlig eide kraftselskaper jakter økonomisk avkastning og utbytte og ser de økonomiske mulighet som er skapt gjennom offentlige rammebetingelser og et globalisert energimarked.

Jeg henviser til vår energihistorie hvor både Castberg i 1906 og vårt statlige eierskap i oljesektoren var resultat av langsiktige prinsipielle strategier for å sikre nasjonalt eierskap til

grunnleggende naturressurser. Når det gjelder vannkrafta var motivet elkraft til alle og å sikre norsk verdiskaping. Når det gjelder olja var det for å sikre avkastning til fellesskapet. Den situasjon som er skapt innenfor vindkraft vil tilsvarende kreve nasjonal ledelse som utviser ansvar for de vedtak som er truffet og som er i stand til å rydde opp i de forvaltningsfeil som er begått.

Høringsdokumentene vurderer vindkraft som bedriftsøkonomisk lønnsomt og forventer fortsatt kostnadsreduksjon innenfor vindkraft. Produksjonskostnader har vist en fallende tendens over tid. Det som er komplisert å forholde seg til er hvilke premisser som er lagt til grunn for lønnsomhetsvurderingen. Så lenge avskrivningsregler, avgifter- og beskatning av vindkraft er gitt særfordeler i forhold til vannkraft så må det justeres for disse forskjellene for å kunne sammenligne kostnader. Thema Consulting Grup har regnet på LCE før og etter skatt for vannkraft og vindkraft i Sverige og Norge. Ved samme utbyggingskostnad utgjorde skatteforskjellen alene ca 10 øre/kwh i favør vindkraft. Jeg er ikke økonom og klarer derfor ikke å sette meg inn i hvilke kostnader lønnsomhetsberegninger tar høyde for.

Sett fra samfunnets side må det imidlertid være vesentlig å ta høyde for økonomiske tap som påføres uten erstatning på tilgrensede eiendommer, annen næringsvirksomhet og som er en konsekvens av vindkraft, eksempelvis i form av nødvendig forsterkning av linjenett ol. Forutsettes kraften eksportert må de jo også oppstå effekttap samtidig som det må oppstå et samfunnsmessige tap som følge av importert økning av kraftpris.

Samfunnsøkonomisk fremstår det som lite gunstig at svært høy andel av materialforbruket importeres. Samlet sett savner jeg en analyse av om vindkraft er samfunnsøkonomisk bærekraftig sammenlignet med effektivisering, sparing og eventuelt økning av vår vannkraftproduksjon. Den er uansett ikke bærekraftig samfunnsutvikling men jeg stusser veldig over at den kan konkurrere med energisparing, effektivisering av eksisterende vannkraftproduksjon og for så vidt også innfasing av ny vannkraft i de tilfeller økologiske konsekvenser er avgrensede.

Jeg vil avslutningsvis også kommentere fremstilling av vindkraftens arealforbruk. Det fremstår noe svakt faglig når det opereres med fysisk fotavtrykk enten det er snakk om omdisponerte arealflater til veger og anlegg eller det er snakk om samlet industriareal. Det fremgår at vindturbiner er noe annerledes enn et industribygg. 200 til 250 meter høye konstruksjoner i evig bevegelse med sikkerhetsbelysning nattetid, støy, infralyd, skyggekast, iskast, partikkelforurensning og påvist dødelig effekt for flygende skapninger og sannsynligvis andre effekter på liv som vil bli påvist, beskrives relativt dårlig av et begreper som fotavtrykk og industriareal.

I tillegg kommer jo visuell effekt da dette er konstruksjoner som ikke gjemmes vekk i landskapet hverken dag eller natt. Det opereres med visuell påvirkning opptil 40 til 50 kilometers avstand fra en vindturbin. Det er jo også andre interesser som bør fremkomme ved beskrivelse av arealer. Urørt natur er mangelvare og fraksjonering av sammenhengende naturområder er en stor utfordring for mange arter og en unik kvalitet Norge fortsatt disponerer, selv om reduksjon har vært voldsom. Tamreininteresser er både kulturelt og

næringsmessig betinget av store sammenhengende naturarealer og uforenelig med støyskapende og bevegelige mekaniske innretninger.

Arealmessig påvirkning må derfor utredes i forhold til ulike interesser og det må opereres med samlede effekter av realisert og planlagt virksomhet. Det er utviklet mange gode kart i høringsdokumentene. Disse vil være svært godt egnet til visualisering av ulike virkninger av vindkraft.

Jeg gjorde et forsøk på å beregne antall kilometer ny veg ut fra de forutsetninger jeg kunne finne i dokumentene. Jeg kom da frem til at 50-60 TWh vindkraft ville innebære et nytt vegprosjekt tilsvarende over 3 ganger avstanden mellom Kristiansand og Trømsø.

Vindkrafttilhengere i debatten har operert med at vindkraft vil legge beslag på 0,03% av Norges fastlandsareal. Det er vesentlig at forvaltningen tar ansvar for å etablere et godt faglig underlag.

Konklusjon

Vindkraft er ikke bærekraftig i forhold til miljø og natur. Min vurdering er at vindkraft vil bidra til å øke sosiale forskjeller og at den heller ikke er samfunnsøkonomisk lønnsom.

Jeg mener det ikke foreligger grunnlag for å gå videre med nasjonal ramme for vindkraft på land.

Det vil være utfordrende å rydde opp i den situasjon som er etablert. Som ledd i denne oppryddingen vil det være tvingende nødvendig å avvikle vindkraft på land dersom dette er et riktig bærekraftig fundament for vår energisektor. Det er regjeringens ansvar å utvikle dette fundamentet og sørge for behandling i vår nasjonalforsamling.

For å redusere konsekvensene av de feil som allerede er begått må forvaltningsmyndighet innrømme og ta ansvar. Også igangværende utbyggingsvirksomhet må stoppes i påvente av gjennomgang.

Ferdig realisert vindkraft som bygger på rettstridige vedtak vil måtte gjennomgås og drøftes. Det rettslige prinsipp om at ingen skal lide skade av de feil som måtte være begått må respekteres.

Med vennlig hilsen

Eivind Mauland